

"לא ייצא ממך כלום"

אני לא יכול להכחיש שכל חיי רציתי להיות כמו האשכנזים. פרופ' יהודה שנהב

אמרו ליהודה שנהב כשהיה בכיתה ט'. רק המזרחים יכולים להוביל לשינוי במעמד, מסביר פרופ' שנהב, ראש החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה באוני' תל-אביב. כילד הוא כיבה להורים את הרדיו כשהם הקשיבו למוסיקה ערבית. היום הוא מתריע מפני השיכפול המסוכן של האשכנזים אל העמדות הבכירות ושל השכבות החלשות אל תוך העונו. גנטיקה חברתית

צילום: יר. מורד

מה הסיכויים לשינוי בישראל? שנהב: אין שינוי באף הברה, גם בחברות שזאת האידיאולוגיה המוצהרת שלהם. בעצם היות החברה והמדינה ארגונים עובד בהם עיקרון ההרכיה ואי השינוי. הויכוח על העקרונות הארגון החברתי. לדר גמא, המוצא העדתי כעיקרון מארגן של אי שינוי. דוגמא שניה היא העונו ומעמד חברתי שלצערנו עוב

בת מודעות, ובמקרה שלי, מודעות מזרחית. הצלחה מתוך מניעים חברתיים. לאורך ההיסטוריה נעלמו תרבויות שלמות כמו האינקה והמאיה, האם זה מסתורי בעיניך? שנהב: לרעתי זה קשור לכיבוש האירופאי והמעורר בי. הכיבוש האנגלי הצרפתי, הספרדי ועוד. כיבוש הוא לא רק צבאי, אלא תרבותי, והכיבוש המערבי

שיש מזרחים פוליטיקאים אך הם מתפקדים בפוליטיקה אשכנזית. כך גם בתחומים רבים אחרים. באוניברסיטאות, בהינדון ובתקשורת. יש שם מזרחים אך המערכת אשכנזית. יש לשבור את המגנמה הזאת. ושוב, ביה"ס שלכם בין כל משימותיו הוא חלק מהשינוי. האם הגעת לסוציולוגיה מתוך המודעות הזאת?

מרענית. תחום ההתמחות שלי הוא יותר סוציולוגיה של הארגון. מה מניע מנהלי ארגונים, ררכי עבודתם והשקפותיהם. אם יש תחום אוניברסיטאי לאנשים סקרנים עם אמירה חברתית הרדיו סוציולוגיה היא המקום הנכון להיות בו.

במאמר שלך אתה מבחין בין ההיסטוריונים החדרי שיום והישנים בדיון שהם מנהלים על ההיסטוריה של הציונות. אך האם יש בכלל אמת בהיסטוריה? שנהב: השאלה שאת שואלת היא בלב ליבו של הדיון האינטלקטואלי, ויש לי לצערי תשובה חלקית ואף מתחמקת. הויכוח בין ההיסטוריונים הוא ויכוח עכשווי שנובע מתוך עמדותיהם ומעמדם כאן ועכ"שיו, ואין לו נגיעה לאמת או שקר היסטורי. אני מודע לכך שזאת תשובה חמורה. בנוסף לכך ההיסטוריונים מתעמקים יותר בציונות מנקודת העימות הישראלית ערבי. את ההיסטוריה של המזרחים הם הזניחו ומזניחים.

איזה היסטוריה לרעך צריך ללמוד? שנהב: באמריקה מלמדים היסטוריה רב תרבותית, מתוך הנחה שאין הסטוריה אחת. לא כל דבר צריך לקחת מהאמריקאים, אך בנקודה הזאת יש ללמוד מהם. ההיסטוריה הציונית לגיטימית אך יש גם ללמוד את ההיסטוריה מנקודת מבט מזרחית ופולטימית. יש לחקור לכתוב וללמוד את האלטרנטיבות האחרות. למזרחים יש מפסיק בה פוליטי בכנות, למה הוא לא בא לביטוי? שנהב: כל ההנהגה הציונית ומוסדותיה נולדו באירופה ושיכפלו את עצמם גיאוגרפית לישראל וגם עברו כחורשה לרודות שאחרי. אליטות כל הזמן משכפלות עצמם לתחומים שונים כמו צבא אקדמיה ותקשורת. כמו שעוני משכפל את עצמו. המזרחים בכנות חסרי תודעה מזרחית, והמזכב שנוצר הוא

השאלה שאתם צריכים לבדוק היא האם ההבדלים בין מזרחים לאשכנזים הם מומצאים, מאולצים ופוליטיים, או שיש ויכוח אמיתי, תרבותי

ריים מרדוד לדור. עצוב מאוד שזה ככה, ובוה יש להא בק. כסיבות ובגורמים של האי שינוי. איך אפשר להיפטר מהמסטימנות על ביתהספר שלי נו? שנהב: הסטיגמה היא לא באשמתכם, ואסור שתגשו או אותה על כתיבכם. הסטיגמה בכלל היא חלק מכלי בידי המנגנונים שמפקחים על החברה, שמשתמשים בסטיגמה לצרכיהם. מה אפשר לעשות. בשביל התלמידים האשכנזים בביתם שלנו? שנהב: קודם כל יש לברר מהיא מזרחיות ומהיא אשכנזיות. האם מדובר בהבדלי גזע או תודעה. דיון מרתק שמעניין לראות לאלו עמדות יוביל. השאלה שאתם צריכים לבדוק היא, האם ההבדלים בין מזרחים לאשכנזים הם מומצאים מאולצים ופוליטיים, או שיש ויכוח אמיתי, תרבותי.

כלל מחיקת תרבויות. מגמת הרב-תרבותיות מנסה להציל תרבויות. לידעתכם הכיבוש האמריקאי הביא למותם של 60 מיליון אינדיאנים, והעברות השחורה הביאה לכ-150 מיליון הרוגים בין השחר רים. מסתורי עולם קשורים גם הם לאמת היסטורית. הרציונליות המערבית לא כותב רק את התשובות אלא גם את השאלות ודוחק אפשרות של שאלות לא רצויות. ממסתורי עולם, מסטיקה ועד חיזורים. האם זה מסביר את שקיעתה של המזרחיות? שנהב: חלק מהסכר. שני גורמים נוספים שמעצבים את המזרחיות הישראלית הם, המעמד החברתי שהמזרחים נדחקו אליו, והסכסוך הישראלי הערבי שמקשה על הזהות המזרחית שמקורה בארצות ערב. קונפליקט מאוד קשה. המזרחי הישראלי בעל המודעות נמצא תמיד בעמדת התגוננות ובתחושה שהוא צריך להצטרף על נאמנותו למדינה.

שנהב: החיים הם דבר פחות מתוכנן. בזמן השירות הצבאי שלי הייתי בכלל מיועד לצאת ללימודי חשמל ובגלל בעיה טכנית הגעתי לסוציולוגיה. אני בכלל אספר לכם סיפור שמלווה אותי כל החיים. כשהייתי בכיתה ט' העיפו אותי בגלל משהוא שעשיתי. פחיתי לגלות להורים המשכתי להגיע לביה"ס, רק שעברתי אצל קבלן בינין שעבד בשיפוץ הביה"ס. אחרי שלושה ימים נפלה לי לבנה ונפצעתי, הקבלן אמר לי משפט שהניע אותי כל חיי. הוא אמר לי "לא רק שלא תצא פרופסור מהלימודים עכשיו אפילו פועל בינין לא יצא ממך". הייתי מיואש, עם הערכה עצמית נמוכה וחסר אפשרויות. אבל שתדעו שמבחינתי האמונה הפרטית של הבן-אדם אין דבר כזה אין אפשרויות. כשהייתי לומד כלילות תמיד נזכרתי בקבלן, וכשהייתי פרופסור חשתי שהגשמת צוואה פרטית. דרך-אגב, זאת סוג של חזיה שבפרוש מעצ

לא מרוצים מהמצב החברתי בביה"ס. 60% מתלמידי "חינוך חדש" מצפים